

RECENZÍÓK

GÁSPÁR László

A kommunista párt káderpolitikájának az érvényesítése a határőrségnél 1945-1956

A magyar történelemben a „ki-kit győz le” néven rögzült időszak speciális körülményei tükröződnek a korabeli határőrség tevékenységében. A nagyhatalmak teheráni, jaltai majd potsdami találkozásánál lényegében eldöntötték, hogy a győztes államok befolyási övezeti, mely országokra fognak kiterjedni. Magyarország a Szovjetunió befolyási övezetébe került. Ezen döntés kivitelezésére érezte magát hivatottnak a Kommunisták Magyarországi Pártja (KMP), majd a Magyar Kommunisták Pártja (MKP). Tevékenységüket természetesen szovjet támogatással és jóváhagyással valósították meg.

Egy olyan országot átvezetni a szocializmus társadalmi rendszerébe és a Szovjetunió szövetségesevé tenni, amelyben szilárd polgári viszonyok uralkodtak, és száz éves hagyománya volt az orosz ellenességnek – az 1848-1849-es forradalom és szabadságharc leverésében vállalt dicstelen orosz szerepből fakadóan – nem volt egyszerű feladat. E stratégiai célkitűzés érdekében a RÁKOSI Mátyás által vezetett kommunista párt ügyes taktikát dolgozott ki. Nevezetesen a kommunisták vezető szerepet harcoltak ki maguknak a magyar baloldalon belül. Erre támaszkodva pedig – az egyébként túlerőben lévő jobboldal – csupán egy-egy szelete ellen indítottak támadást. Ily módon sikerült a vizzályára fordítani az erőviszonyokat, hiszen a kommunisták által vezérelt baloldal már erőfölényben volt, ha nem a jobboldal egészével, hanem annak csupán egy-egy blokkjával került szembe. A folyamat végén a kommunisták a szövetségeseiket is felszámolták ily módon minden hatalmat kontroll nélkül a saját kezükben koncentráltak. A magyarországi proletáriátus helyett a kommunista párt vezetőinek uralmához vezetett a „ki-kit győz le” időszak. Ebben a folyamatban lényeges volt a fegyveres testületek szerepe. A Magyar Királyi Csendőrséget a KOMINTERN –mint a polgári rend leghatékonyabb támaszát már a két világháború között feloszlásra ítélt határozatával.

A csendőrséget Magyarországon 1945-ben oszlatták fel harmadszorra. Mindhárom feloszlásnak nem szakmai, hanem deklaráltan politikai okai voltak. A csendőrség feloszlásával a polgári demokráciákban szokásos rendvédelmi modell lényeges eleme veszett el. Nevezetesen az a körülmény, hogy a rend védelme nem koncentráldódik egyetlen testületbe. A kormányban nincsen rendfenntartói monopóliuma. Magyarországon 1945-ben ezt a modellt felszámolták. A rend védelmének jogosultságai és kötelezettségei szinte teljes egészében a rendőrség kompetenciájába kerültek. Ezzel együtt pedig az önkormányzatoktól elvonták a rendfenntartására irányuló – több száz éves hagyománnyal rendelkező – jogosultságukat. A monopolhelyzetbe juttatott rendőrségben pedig – különböző technikákkal kommunista szimpatizáns többséget hoztak létre. A rendvédelemben ily módon kommunista befolyást alakítottak ki, amelyet fokozatosan gyarapítottak.

A fegyveres erők tekintetében az eredetileg nagyobb erőt képviselő honvédséget karcsúsították különböző indokkal. A határőrséget pedig igyekeztek oly mértékben felfejleszteni, hogy az ereje vetekedjék, vagy lehetőleg haladja meg a honvédségét. A fejlesztés során pedig a kommunista szimpatizánsok túlsúlyát alakították ki a testületben. E folyamat során a régi – 1945 előtt is hivatásosként szolgáló – szakembereket eltávolították.

A határőrség kommunista befolyás alá helyezésének a folyamatát annak kulcsfontosságú lépéseit és szakaszait tárja fel a dolgozat. E folyamat során számos nehézség is adódott. A legnehezebb feladatot az jelentette, hogy meg kellett őrizni a szervezett működőképességét, akkor is amikor a szakterület tudatlanjai kezébe került a testület irányítása

ILLÉSFALVY Péter

A németek által megszállt Bánság helyzete 1941-ben, a Magyar Királyi Csendőrség Központi Nyomozó Parancsnokságának jelentései alapján

A csendőrség szervezetének kalandos szerep jutott a Kárpát-medencében. A XIX. században – amely a csendőrség diadal százada volt, hiszen Európa szinte valamennyi országában ekkor állították fel a testületet – az osztrák elnyomás szervezeteként hozták létre e korszerű rendvédelmi testületet a történelmi Magyarország területén. Ebből fakadóan a kiegyezéssel a csendőrséget feloszlatták, ám 1881-ben – az ellehetetlenülő vidéki közbiztonság érdekében – újra felállították. 1919-ben – a Tanácsköztársaság időszakában – a testületet ismét megszüntették, majd a Tanácsköztársaság leverését követően újra felállították.

A bünyügyi szolgálati ágat azonban 1931-ben hoztak létre a Magyar Királyi Csendőrségnél. Derekas teljesítmény, hogy a szolgálati ág létrehozása után alig több mint tíz évvel ragyogó felderítési adatokat tudott szolgáltatni. Annál inkább figyelemreméltó ez a teljesítmény, hiszen a testületen belül csupán egy alosztály foglalkozott a szélsőséges mozgalmak titkos módszerekkel való megfigyelésével. A csendőrségnél hírszerző apparátust nem is szerveztek, "csupán" a fedett bünyügyi munka szakemberei végeztek titkosszolgálati módszerekkel és eszközökkel megfigyeléseket a szélsőséges (kommunista, nyilas stb.) mozgalmaknál.

A Magyar Királyi Csendőrség ugyan rendelkezett némi hagyománnyal a hírszerző munka terén, hiszen a dualizmus időszakában egyes csendőr alakulatokat bevontak a felderítő munkába. A határszéli csendőrségnek aktív szerepe volt a szomszédos országok határ menti területeinek a felderítésében. Ezeket az adatokat a korabeli csendőri vezetés jól alkalmazta. Ezeknek a konkrét helyzeti adatoknak a birtokában voltak képesek például arra is, hogy az Orosz Birodalom és a Román Királyság zsidó pogromjai előtt menekülő lakosság határvonalon történő átlépését biztosítsa, az üldözöket pedig a határvonal átlépésétől eltántorítsa.

A titkosszolgálati módszerek kiterjesztése a visszaígért, de vissza nem adott Bánság térségére minden bizonnyal új része lehetett a csendőrség titkosszolgálati módszerekkel folytatott tevékenységének. Ezt az új szerepkört a csendőrség kiválóan teljesítette. A szerepkör ilyen jellegű módosításához nyilvánvalóan szükséges volt a központi államhatalom vezetésének a belegyezésére, ha csak nem innen indult el a szerepkör gyarapításának az igénye.

Bárhogyan is történt az eredmények önmagukért beszélnek, amely a csendőrségi bünyügyi-szakemberek kiválóságát támasztja alá.

KÁLMÁN Zsolt

A Magyar Királyi Csendőrség tevékenysége Somogy vármegyében a megalakulástól 1903-ig

A szerző a Magyar Királyi Csendőrség Somogy megyei közrendvédelmi szolgálatát elemzi a korabeli szolgálati fajták és szolgálatteljesítések statisztikai jellegű feldolgozásával. A feltártak jól érzékeltetik, hogy viszonylag mérsékelt számú személyi állománnyal is hathatós eredményeket lehet elérni a közbiztonság javítása terén körültekintő szolgálat szervezés teljesítésével. A statisztikai adatfeldolgozást a szerző nem kapcsolta össze a vizsgált időszak köztörténeti eseményeivel.

NAGY György

A határrendészet humánviszonyai 1945-1946

A tanulmány tényekkel alaposan alátámasztott adalékkal szolgál az 1945-1949 között zajló "ki-kit győz le" időszak eseményeihez. Nevezetesen a II. világháború nyomán a Szovjetunió befolyási övezetének részévé váló Magyarországon az államhatárolom megragadására törekedtek a magyar kommunisták a Szovjetunió segítségével. Ez az alaphelyzet határozta meg a Határrendészet humánpolitikájának a lényegét is.

A szakértelem korábbi primátusát felváltotta a politikai megbízhatóság elsődlegessége. A magyar állam vezetése ebben az időszakban lényegében eltékozolta mindazon tudást, amely a közigazgatási szakemberekben tevékenységük során felhalmozódott.

A humán politika már nem arra irányult elsősorban, hogy lehetőleg a legképzettebb emberek kerüljenek az állami szférába. A cél az volt, hogy a szakterületeket képviselő szervezetekben a kommunista szimpatizánsok kerüljenek túlsúlyba, így módon biztosítva a kommunista párt befolyását.

Ez a humánpolitika a szakértelem elértéktelenedéséhez vezetett. Nem volt tekintettel a szakterületen dolgozók és az adófizetők érdekeire sem, hiszen ellenkező esetben a legképzettebb emberek állították volna a köz szolgálatába.

A humánpolitika lényegét nem az emberközpontúság képezte, hanem a szerveztorientáltság még pedig azzal a tartalommal, hogy milyen viszonyban áll a kommunista párttal. A minőség elve helyett a mennyiség elve érvényesül. Nevezetesen azt vették figyelembe, hogy milyen mérvű — a szervezet működésére kiható — tömeget sikerült a kommunista párt céljainak a megvalósítására kialakítani a Határrendésznél.

PARÁDI József

Viszontválasz FINSZTER Géza: "Honvédelem Rendvédelem" válaszcikkére

Az ezredfordulóra érdekes polémia alakult ki FINSZTER Géza és PARÁDI József között. A rendvédelem terminológia létrehozása PARÁDI Józsefhez kapcsolódik. A rendszerváltás időszakában — a kiüresedett pártállami terminus-technicus pótlásaként — jött létre a rendvédelem fogalma. Kezdetben a tudományos élet résztvevői egyöntetűen elfogadták és használták a fogalmat.

A kilencvenes évek vége felé azonban egy csoport a rendészet kifejezéssel kívánta magát megkülönböztetni a többségtől, illetve a rendészet terminológiával kívánta helyettesíteni a már teljes körűen elterjedt rendvédelem kifejezést. Erre az időszakra azonban a magyar szak- és köznyelvben már egyaránt gyökeret vert a rendvédelem szóhasználat. A rendszerváltás után keletkezett valamennyi releváns jogszabály tartalmazza a fogalmat. A médiában és a privát kommunikációban is egyaránt elfogadottá vált a kifejezés használata.

A rendészet fogalmát előtérbe helyezők „zászlót bontottak” és a maguk által kezdeményezett mozgalom élére álltak. Ezzel sikerült a — sajátos magyar vonásnak tekintett — megosztottságot a rendvédelem területére is bejuttatni. A rendészet kifejezést favorizálók kezdetben rá szerettek volna venni a rendvédelem fogalom körének alkotóit, hogy módosítsák álláspontjukat a rendészet javára. Viszonylag gyorsan kiderült, hogy ez lehetetlen.

A rendészet körül csoportosulók ugyanis modellekben gondolkodtak. Még pedig politikailag meghatározott modellt tekintettek a fogalomba tartozónak. Azokat a rendvédelmi formákat pedig, amelyek nem fértek bele ebbe — az egyébként szimpatikus — kritériumrendszerű modellbe, károsnak és rossz megoldásnak tekintették, amelyekkel a foglalkozás indokolatlan. Ezt a lényegében kirekesztő jellegű felosztást számosan nem kívánták elfogadni. Ezzel szemben ált ugyanis a befogadó tartalmú rendvédelem, amelynek az a lényege, hogy az emberi társadalom fejlődése során keletkezett valamennyi rendvédelmi formát a rendvédelem részének tekinti tértől és időtől függetlenül, és függetlenül attól is, hogy a mai fogalmaink szerint demokratikusnak, vagy diktatórikusnak tekinthetők.

A rendvédelem terminus-technicus mellett kitartók úgy gondolják, hogy a már megtörténtet nem szabad utólagosan átértelmezni. Lehet egy modell szimpatikus, vagy unszimpatikus, attól azonban azt még vizsgálni kell. A kevésbé szimpatikus megoldásokból is lehet tanulni, ha más nem a negatív tapasztalatokat. Nem lehet a XXI. század magyarországi etikai megfontolásai és jogi szabályozásai alapján pálcát törni más népek és korok által megvalósított rendvédelme felett. A rendvédelem fogalmát használók nem hajlandók elfogadni azt a megközelítést, amely egy kritérium rendszerhez való viszony alapján kívánja minősíteni a térben és időben eltérő rendfenntartási módozatokat.

A rendészet terminológiáját meghirdetők — akik a kifejezést a lét világháború között alkotó neves magyar jogtudóstól MAGYARY Zoltántól — vették át látva, hogy nem sikerül a befolyásuk alá vonni a szakterület művelőinek jelentős részét és belátva, hogy történelmi távlatokban az általuk képviselt rendészet fogalom értelmezhetetlen a felosztásra törekedtek. Nevezetesen azt hirdették meg, hogy történelmi tekintetben a rendvédelem helytálló, míg napjainkban a rendészet.

Hozzá is láttak a rendvédelem tartalmának a kisajátításához. Átértelmezték a rendészet fogalmát, amely hagyományosan a jogtudomány közigazgatási jogágának a részét képezi. Ráfogták a rendvédelemre — minden alapot nélkülöző módon —, hogy az kizárólag a rendfenntartásának militáns részével kíván foglalkozni. A rendvédelem fogalom létrehozói és művelői azonban soha nem állították ezt, hanem a rendvédelmet olyan szakterületnek tekintették, amely mögött a tevékenység megvalósítása és fejlesztése érdekében művelt tudományágak sora áll a jogtudománnyal kezdődően a kriminálszociológián és a kriminálpedagógián keresztül a csapaterős rendvédelmi tevékenység vezetéselméletiével bezárólag. A rendvédelem fogalomkörében békésen megférnek a különböző, de egyenrangúnak tekintett tudományágak. A művelésükre minden bizonnyal szükség van. Ha nem így lenne, nem került volna sor a tudományág gondozására. Helytelen tehát egy szakterület művelését egy másik favorizált tudományág képviselői által gyakorolt kegyes cselekedeten nyugvó engedélyhez kötni.

Ezzel szemben úgy tűnik, hogy a rendészetet favorizálók a jogtudományt művelők által uralt terepükre kívánják nyilvánítani a rendvédelem szellemi művelését rendészet elnevezéssel, ahol a jogtudomány mellett a más tudományágak képviselői csupán a tudomány másodrangú polgárai lehetnek. Mindezt a demokráciára és a jogállamiságra hivatkozva kívánják érveikkel alátámasztani.

E huzakodásban számos érv és álérv született. Az egyik ilyen téveszme, hogy a militáns elemeket tartalmazó rendvédelem a diktatúrák sajátja és csakis káros lehet. E kancsalul festett, rózsaszín egekbe révedő elképzeléssel, szemben áll a valóság. Például a Nagy Francia Forradalom óta Franciaországban — a militáns függelmi viszonyok szerint működő — Francia Nemzeti Csendőrség folyamatosan kiváló eredményeket ér el a rend fenntartása terén úgy, hogy tevékenysége teljes összhangban áll a demokráciával.

A rendvédelem-rendészet témakörében zajló sajátos polémia újabb láncszeme PARÁDI József viszontválasza.

PARÁDI József**A magyar rendvédelem személyi állományának szociális viszonyai 1867-1945**

A tanulmány a kiegyezéstől a második világháborúig terjedő időszakot teszi ugyan vizsgálata tárgyává, azonban a témakör szabályozásának eredete jóval korábbi. Lényegében a Habsburg-birodalom nyugati felében már bevált módszerek magyarországi adaptálására került sor, a dualizmuskori vonatkozó jogszabályok létrehozásával.

A Habsburg-monarchia abszolútikus államigazgatása a Magyar Királyságban kevésbé tudott tért nyerni, mint az örökös tartományokban, kiteljesedett formában a neoabszolútizmus időszakában terjedt el a Kárpát-medencében. Szakmai tekintetben színvonalasabb és korszerűbb közigazgatásnak gátat szabott a nemzeti önállóságot védő vármegyei autonómia. A kiegyezéssel azonban gyökeresen megváltozott a helyzet. A dualizmus időszakában már a magyar állam érdekében volt szükség a fejlett közigazgatási technikák átvételére.

A közigazgatás humánviszonyainak a keretei lényegében már a dualizmus időszakában kialakultak, a két háború közötti időszakban már csupán azok fejlesztése valósult meg. A tanulmány jóol érzékelteti, hogy mely elvek mentén formálódott a polgári magyar állam humán politikája. A humán szféra tekintetében egységesen kezelték az állam különböző területein foglalkoztatottakat. A különböző szakterületekből fakadó eltérő viszonyokat pótlékokkal kompenzálták. Az állami foglalkoztatottak számára a társadalmi állásuknak megfelelő életvitel megvalósításához szükséges feltételek biztosítása elvének alkalmazása lehetővé tette azt, hogy a legjobbak jelentkezzenek állami szolgálatra. Az állam szolgálatába állók pedig nem kockáztatták ellátásukat korrupcióval.

Az előmeneteli és a nyugdíjrendszer abban tette érdekelté az állami foglalkoztatottakat, hogy folyamatosan képezze magukat, felhalmozott tudásukat az állami szférában kamatoztassák.

Kiiktatták a különböző vezetők szubjektivitását a kinevezések és az előléptetések tekintetében, ezáltal stabil, kiszámítható és képzettség orientált karrierívet biztosítva az állami alkalmazottak számára. Mivel a munkatársak megválasztásának a lehetőségét nem bízták a vezetőkre, hanem a személyi mozgásokra objektív kritériumok alapján az érintettek elhatározása nyomán kerülhetett sor nem alakulhattak ki az informális láncolatok sorozatai sem az állami hierarchián belül, sem pedig a politikai és az állami, illetve a magán és az állami szféra között. Az állami alkalmazottak számára pedig nem az volt a legfontosabb, hogy előljáróik jóindulatát keressék, hanem az hogy a különböző jogszabályokban rögzített kötelezettségeiknek minél színvonalasabban tegyenek eleget. Biztosak lehettek egzisztenciájuk stabilitásában, ha a szabályzók szellemében tevékenykedtek. Karrierre pedig a magasabb képzettséget szerzők számíthattak.

A rendszer a tudást pártolta, a minőség számára biztosított primátust. Ezzel erősítette a közigazgatás tekintélyét és szakszerűségét, amely végső soron a nemzet számára volt hasznos, továbbá a közigazgatás tekintetében átlátható és kiszámítható, valamint stabil feltételeket biztosított a gazdasági szféra számára.

SÁGI Zoltán**A rendőrség egyenruházata a II. világháború befejezésétől a rendszerváltásig**

A szerző bemutatja, hogy a magyar rendőrség egyenruhája milyen változásokon ment keresztül 1945 és 1990 között. A nemzeti és testületi hagyományokat tükröző, a beazonosíthatóságot elősegítő, a nemzeti érzést kifejezésre juttató magyar rendőri egyenruhát egy olyan öltözék váltotta fel, amely a korábbival szöges ellentétben álló életérzés kifejezésére volt hivatott. Az úgynevezett proletár internacionalizmus és szovjet utánzás jellemezte ezt az öltözetet. A cikk számos részletet ismert a pártállami rendőri egyenruha kialakulási folyamatában. Elgondolkodtat, hogy a harmadik évezred első évtizedének rendőri öltözékében vajon milyen hagyományok, nemzeti motívumok lehetők fel. A proletár internacionalizmus évtizedi eredetű szovjet motívumrendszerét az Amerika utánzás vette át. Vajon miért nem lehet a magyar rendőrnök a magyar hagyományokat tükröző öltözéke?

SUBA János**A határkijelölés humán faktorai a XIX-XX. században**

A magyar nemzet történelmében az egyik legnehezebb időszak a XX. század volt. E században, két ízben is megcsonkították az országot. A trianoni békediktátummal a történelmi Magyarország területének mintegy kétharmadát, lakosságának több mint a felét elcsatolták. A nemzetiségi lakossággal együtt a Kárpát-medencei magyar etnikum egyharmada az utódállamok határai közé került.

A történelem fintora, hogy az igazságtalan békediktátum orvoslását olyan nagyhatalom igyekezett megvalósítani, amely szintén történelmi igazságtalanságokat követett el. Ebből fakadóan a pártfogó hatalom legyőzötése nyomán a győztes hatalmak a megelőző állapotokat állították helyre, tekintet nélkül annak etikai tartalmára.

A XX. században, három ízben vonták Magyarországot határait. Először a trianoni békediktátum nyomán, másodszer a terület visszacsatolások kapcsán, harmadszor pedig a Párizsi Békeszerződés következtében. Mindhárom alkalommal a történelmi Magyarország határain belül kerültek kialakításra az új határok, a nemzetközi nagyhatalmak aktuális érdekeinek megfelelően. A permanens csatolások által sújtott települések lakosai akaratukon kívül kétes értékű csúcsteljesítmény birtokosává váltak. Nevezetesen egy emberöltőn belül egymást követően öt ország állampolgárai voltak, anélkül, hogy szülőföldjükről elköltöztek volna.

A határokkal kapcsolatos tragikomikus Kárpát-medencei ámokfutásnak voltak szervezeti vetületei is. Ilyen mérvű határkijelöléseket az erre a célra létrehozott speciális szervezetek voltak képesek megvalósítani. E szervezetek történetét, feladataikat, személyi összetételüket mutatja be a tanulmány.

SUBA János**A magyar katonai közigazgatás elve és szervezete a visszatért területeken 1938-1941**

A terület visszacsatolásokra 1939-1941 között került sor. A trianoni békediktátum által elcsatolt javarészt magyar ajkú népesség által lakott területek ekkor visszakerültek az anyaországhoz. A közigazgatás visszaintegrálására a magyar hatóságok igyekeztek felkészülni.

A folyamat elméleti alapjait a MAGYARY Zoltánt követő jogász-műhely tudósai fektették le. Az elmélet gyakorlati megvalósításának szervezeti feltételeit teremtette meg a katonai közigazgatási hierarchia kiépítése a szükséges szabályzók létrehozása.

A felvidéki, kárpátaljai és észak-erdélyi területek visszatérése nyomán gazdag tapasztalatanyag halmozódott fel a Magyar Királyi Honvédségnél. A katonai közigazgatás számára a haderő útmutatókat, segédleteket dolgozott ki, melyekben igyekeztek részletesen leírni a várható körülményeket és a valószínűsíthető teendőket.

A katonai közigazgatás során akadtak ugyan zökkenők a haderő és civil közigazgatás, valamint a polgári lakosság kapcsolataiban. Tény azonban, hogy néhány hónap alatt olyan feltételeket teremtett a Magyar Királyi Honvédség a visszatért területeken – nem utolsósorban a katonai közigazgatás segítségével – hogy bevezethetővé vált a polgári közigazgatás. A katonai közigazgatás időszakában a területet pacifikálták, a viszonyokat konszolidálták.

A magyar haderő természetesen nem maradt magára a katonai közigazgatás időszakában, hiszen tevékenységét támogatta a magyar közigazgatás, továbbá a visszatért területekre a haderővel a rendvédelmi szervezetek is bevonultak és a közbiztonsági állapotokat már a kezdetektől védelmezték a bűnözőkkel és a diverziós cselekedeteket végrehajtókkal szembe.

TURCSÁNYI Károly – HEGEDŰS Ernő

Légidesszant alakulatok rendvédelmi szerepkörben

A szerzőpáros a légidesszant csapatok történetének kezdetétől vizsgálja azok alkalmazását a válságreagáló műveletekben, a békefenntartásban és a terrorelhárításban Európában és Magyarországon. A légidesszant csapatok rendvédelemhez kötődő feladatait a szerzők fogoly- és túszszabadításban, települések rendfenntartási célú megszállásában, diverziós csoportok blokkírozásában és felszámolásában jelölték meg a nemzetközi szakirodalomban foglaltakkal összhangban. A légidesszant csapatok kiemelkedő rendvédelem-történeti cselekményeként mutatják be a szerzők írásukban MUSSOLINI kiszabadítását, a Vörös hadsereg 1940. évi besszarábiai hadművelete során alkalmazott légidesszant csapatok tevékenységét és 1944-ben Athén térségében bevetett angol ejtőernyős zászlóalj alkalmazását, továbbá a második világháború során a Kárpát-medencében és Bosznia Hercegovinában alkalmazott német, szovjet és magyar ejtőernyős csapatok tetteit, valamint a Dél-franciaországi Wehrmacht erők légidesszant csapatainak működését Vercors-fennsíkon.

VEDŐ Attila

Magyarország államhatárának megjelölése 1867-1918

Elmondható, hogy Magyarország határai a dualizmus korában és azt megelőzően is folyamatosan változtak. A magánjogi vitákat, pereket, villongásokat egy lassan működő, bürokratikus államigazgatás próbálta kezelni élén az uralkodóval, aki Ausztria és nemesei megkárosítása helyett a tétlenséget választotta megoldásul. A sokszor évszázadokon át húzódó viták végén az ítélet végrehajtása elmaradt, vagy áthatolhatatlan erdők és meredek csúcsok álltak a határkijelölés útjába. A határjelek karbantartása nem volt rendszeres, ezért megsemmisülésük vagy eltűnésük bizonytalanná tette a határvonal helyét az egyébként rendezett szakaszokon is. Mások földrajzi okokból, a folyók mederváltozásai miatt vált szükségessé a redemarkáció.

A kiegészítést követően megkötött határegyezmények azonban mérföldkövet jelentettek a mesterséges határmegjelölés történetében, és bevezették a ma is alkalmazott korszerű határjeleket. A meghatározott műszaki paraméterekkel, célirányosan gyártott határkövek vagy fa határoszlopok az időszakos szemlék karbantartásainak köszönhetően megfeleltek a kor követelményeinek, sőt túlhaladták azt, és pontosan, tartósan jelölték az államhatár vonalát.

Az első világháború kezdetére a magyar államhatár megszilárdult, haladását mesterséges határjelek érzékeltették csaknem minden szakaszán. Ez az állapot azonban nem tartott sokáig, a vereség után az 1918. május 7-ei bukaresti béke, majd a trianoni békediktátum átrajzolta határainkat, egyben elültette egy újabb világegés magvát. A bukaresti béke és az azt követő korszak azonban már egy következő tanulmány tárgyát képezi.

ZEIDLER Sándor

A magyar rendőri rangok fejlődéstörténete a kiegyezéstől az ezredfordulóig

A szerző a magyar központi államhatalom közvetlen irányítása alá tartozó rendőri testületek rangrendszerének változásait mutatja be a vizsgált időszakban. Ennek kapcsán azonban óhatatlanul foglalkoznia kellett a katonai rangokkal, hiszen a vizsgált rendőri szervezetek a XX. század közepétől katonai rangokat használtak. A tanulmányban bemutatásra kerülnek a katonai és a nem katonai állományú személyek rendfokozat jelölései közötti hagyományos különbségek és a hagyományok felszámolására irányuló törekvések, valamint a szovjet minta másolása időszakának a rangok jelölésére gyakorolt hatása. A tanulmány érdekes színfoltja a karszalagon viselt rendfokozatok ismertetése, melyet a II. világháború utáni ínséges időszak körülményei kényszerítettek ki. Jól érzékelhető hogy a megállapodott politikai viszonyok stabil rangrendszereket eredményeztek, míg a dinamikus politikai változások a rangok gyors módosításait idézték elő. Az is egyértelműen megállapítható, hogy a II. Világháborút megelőzően a hagyományok tisztelete dominált a rangrendszerek alakításában, míg a pártállami időszakot a hagyományok elvetése és az orosz eredetű szovjet gyakorlat változó erősségű átvétele jellemezte, a rendszerváltás utáni időket pedig a hagyományokhoz történő visszatérés hiánya fémjelzi.